

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 10. De requisitis ad orationem, vt tanquam bona, censeri possit
accommodata ad implendum præceptum diunum datum de orando,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

num. 4. adfert cap. Parfimoniam iuncta Glossa distinct. 4. r. & cap. Decet. De immunit. Ecclesiarum. atque ex D. Thoma hanc rationem: quod in illis a i melius orandum iuvenur specialiter a Deo. Tum ratione Episcopalis consecrationis ipsorum in domos Dei; & per consequens, in domos orationis: dicente Domino *Matth. 21.* Scriptum est domus mea domus orationis vocabitur.] Tum ratione sacrosanctæ Eucharistiæ, & reliquiarum, altarumque rerum sacrarum in eis asseruatarum. Tum demum ob sanctorum præsidium, & affluentium deuotionem per quam iuuamur, vt facilius audiamur.

72. Quartò, cæteris quoque paribus melius esse orare in loco honesto, quam in obscuro: licet oratio mentalis quocumque in loco fiat, si cæteræ circumstantiæ debite concurrant, placeat Deo; vt ex D. Thoma habet *Naui. num. 6.* Pro eoque facit quod in præced. num. 2. idem etiam habet ex D. Bernardo, Vbi cumque fueris, intra te et ipsum ora.] Sique per necessitatem detineatur quis in loco obscuro, vt capus ab hoste & inclusus, nihil prohibet quin possit tibi præces obligatorias recitare. Nec etiã reprehendendus videtur qui aliquas orationes ad quas non obligaretur, recitaret in eiusmodi locis, dummodo aliæ debite circumstantiæ concurrant. Quod vtrumque numero 8. 9. & 10. *Naui.* confirmat: Tum ex eo quod cessante scandalo, vel specie hypocrisis, aut contemptu Sacrorum verborum, & irreuerentiã eius quæ alloquimur, oratio non censetur loci sordibus contaminari, sicut nec anima; cui contaminacionis periculum magis imminere potest ex circumstantiã loci publici suppeditantis materiam terrenarum cogitationum, per quas ipsa inquinatur. Vnde fit (quod in plerisque probis & pijs viris senotasse ait *Naui.*) vt aliqui peregrè profecti, non auerferentur, horas Canonicas recitare in stabulo secus iumenta sua; quia ibi quietius recitant quam in cubiculo diuersorij, vbi per strepitum impeditur; præsertim cum ex loci humilitate & sordibus excitari possit orans, ad reputandum secum altius, quantum per nostram vilitatem & sordēs, distemus à diuina maiestate: quæ nos ad colloquium dignatur admittere.

73. Quartum notandum est: propositam obligationem non esse impostam pro omni tempore; quando quidem requireret alioqui impleri in hac vita: cum necessitas comedendi, dormiendi, faciendique alia necessaria ad conseruationem nostram atque exequendi officia Parentibus, Superioribus, & aliis proximis debita, non permitant orationi siue mentali siue vocali incessanter insistere. Nec obstat illud *Luce. 18.* Oportet semper orare: & similia. Nam (prout ratio proposita ostendit) non possunt eam sensum habere quo imponant obligationem nunquam cessandi ab actu orandi. Accommodatus verò sensus videtur esse, vt particula *Semper* intelligatur non de omni tempore generaliter, sed specialiter de omni tempore quo incumbit necessitas orandi ad spiritalis vitæ conseruationem: sicut & cum *Dauid* dixit ad *Miphiboseth* 2. Regum 9. Tu comedes panem in mensa mea semper:] non ita est intelligendum quasi *Miphiboseth* perpetuò mansurus esset in mensa comedens panem: sed quod omni tempore constituto refectio corporis, ad vitæ corporeæ conseruationem. Legat qui vult *Bellarmin.* in lib. 1. de bonis operibus. cap. 9. conditione 6. *Azor.* in 1. part. Moral. instit. lib. 9. cap. 34. quæst. 1.

74. Iam & videri possit eadem obligatio imposta pro certo, determinatoque tempore per illud *Psal. 54.* Vespere, mane, & meridie, narrabo & annuntiabo: & exaudiet vocem meã;] & per illud *Psal. 118.* Media nocte surgebam ad confitendum tibi.] Sed non est ita: quia inde tantum sequitur *Dauidem* seruasse illam temporis circumstantiam in orando, non autem quod ea sit in præcepto. Vnde tam *D. Thomas*, quam plerique alij vt in præced. cap. 3. num. 5. *Naui.* notat, statuunt; neque iure naturali, neque positio diuino præfixum esse certum aliquod tempus ad orandum: ita vt de diuino præcepto orandi, perinde sit dicendum, ac de plerisque aliis affirmatiuis; nimirum obligare tantum pro tempore necessitatis: prout notat *Gregorius à Valen.* 2. disput. 6. quæst. 2. puncto 3. sub finem. Quod tamen limitandum est, ex *Naui.* in eod. cap. 3. num. 15. vt nihilominus iure diuino oratio fieri debeat eo tempore, quod per iuramentum, aut votum, aut penitentiam acceptatam præfixum fuerit.

75. Cæterum ad iudicandum in particulari quando peccetur

mortaliter transgressione præcepti diuini dati de orando, videtur de tali necessitate cum *Naui.* ipso in præced. num. 14. tenendum: quod ea contingat quoties casus adest, in quo quis existimat se non habere aliam rationem consequendi suam aut proximi salutem, seu vitandi aliquod peccatum mortale, aut ex eo consequentem æternam damnationem, quam per orationem: verbi gratia quando quis aduertit se tam grauius tentari impatientiã, luxuriã, ambitione, aut alio peccati mortalis genere, vt nihil ad liberandum se à lapu existimet sibi sufficere, præter opem diuinam oratione obtinendam: aut quando videt aliquos ad duellum procedere, in quo se mutuo occidant; nec aliter eos iuuare potest quam oratione. Confirmatur verò hæc doctrina, ratione, quam ex *Palud.* idem *Naui.* habet in eod. cap. 3. num. 10. Quod vt attentò solo iure diuino, tunc duntaxat tenemur mendicare, & propter Deum panem materiale petere, cum non subest illa ratio conseruandi vitam nostram corpoream; aut alterius qui nostræ fidei curæque creditus est; ita tunc demum neamur orare & petere bona ad nostram vel proximi salutem necessitatem, quando nulla alia subest conseruandæ ratio. Vnde post eundem *Palud.* *Naui.* ipse in seq. num. 11. 12. & 13. infert. Non peccare mortaliter eum qui videns se peccato mortali irretitum, non orat seu non petit à Deo gratiam ex eo emergendi, si quidem verosimiliter credat sibi tempus postea petendi & penitendi non defuturum. Nam hec in eo casu peccat mortaliter non penitendo, iuxta communem doctrinam de obligatione ad contritionem: diuinum tamen ei peccatum ipsum non placeat. Neque item mortaliter peccare eum qui pro proximo quem nouit peccato mortali irretitum, omittit orare Deum, vt ab eo liberetur: quantumuis sciat oratione sua iuuandum vt idem *Naui.* tangit consequenter num. 5. si pariter sciat (quod ordinariè contingit) aliud adesse remedium: tum penitentiam, cuius nullum sufficiens impedimentum, ipsum habere apparet: tum admonitionis, & curæ quæ de eo ab alijs geritur. Quæ doctrinã facit ad solatium conscientiam timoratarum: non quidem vt relaxetur in nobis studium orandi tam pro nobis, quam pro alijs: sed vt liberemur ab anxietatibus quas pati oporteret, si de omnibus omissionibus quæ acciderent non orando pro existentibus in peccato mortali, penitendum esset, & confitentium tanquam de peccatis mortalibus. Ad quod solatium facit etiam quod habet *Gregor.* à *Valen.* loco citato, non peccari per omissionem orationis, nisi quis eo tempore quo orare oportet aduertat vel aduertere possit ex præcedenti aliqua præcognitione (qualis fuit, quam ex cap. 26. *Matthæi*, à *Christo* acceperunt *Apostoli*, dicente illis: *Vigilate & orate, vt non iniretis in tentationem*) quod necesse sit tunc orare: quia si id nullo modo veniat in mentem, inuincibiliterque obliuiscatur quis orationis faciendæ, sicut omisso illius non erit voluntaria, ita nec erit peccatum: quia nullum est peccatum nisi voluntarium.

Aduertendum tamen est, eum qui longo tempore non orauit; merito debere sibi conscientium esse peccati mortalis commissi omitendo orationem: cum, vt idem auctor bene addit, vix moraliter loquendo, longum tempus labatur; quin incidant grauissimæ tentationes, ad quas repellendas orare oporteat ex diuino præcepto. Quamquam ij qui sunt timorata conscientia, raro peccant in hoc genere: quoniam frequenter orant, etiam si fortè non recordentur, nec aduertant se ad id teneri.

CAPVT DECIMVM.

De requisitis ad orationem, vt tanquam bona censeri possit accommodata ad implendum præceptum diuinum datum de orando.

SVM MARIVM.

- 76 Orandus est solus Deus propter se: propter ipsum vero Sancti quoque sum orandi, non tamen alijs, quam iam in celo regnantes.
77 Speciantia ad remotam preparationem ad orationem.
78 Speciantia ad preparationem propinquam.
79 Reuerentia ad orationem requisita.
80 Dispositio requisita siue ex parte animæ, siue ex parte corporis ad orandum cum reuerentia.
81 Deuotio requisita ad bonam orationem.

- 82. Non modo mentalis sed etiam vocalis oratio requirit attentionem et bonam finem.
- 83. Quem esse oporteat eam attentionem.
- 84. Triplex attentio orantis vocaliter, vna ad verba, altera ad sensum verborum, & tertia ad finem orationis, qua potissimum necessaria est.
- 85. Quando per defectum attentionis in oratione committatur peccatum mortale, quando veniale, quando nullum.
- 86. Documentum de eo qui oratione vocat orat suo Marte.
- 87. De interruptione attentionis impediende orationis fructuosos effectus.
- 88. Interruptio attentionis tacita, quomodo contingat.
- 89. Ratio iudicandi de actione, cum qua stare non potest attentio requisita ad bonam orationem.
- 90. Quando censetur quis mutasse attendendi propositum.
- 91. Quomodo contingat mortale peccatum ex tacta interruptione attentionis.
- 92. Admenda ad cobibendas euagationes mentis contingentes in oratione.
- 93. Quomodo fit orationis bene obiectum.
- 94. Quae bona liceat absolute petere in oratione, & quae tantum sub conditione.
- 95. Quomodo licitum sit bona temporalia petere in oratione.
- 96. Peccati de ipsatione licet a Deo petere absolute: aliorum vero malorum, sub conditione.
- 97. Quae oratione interdum vsupentur orationes, quae nihil exprimit eorum, quae obtinere intendimus.
- 98. Quis sit bene orationis debitus finis.
- 99. Non modo peccatum, sed nec bonum honorarium, cum fuerit vanum, orationis debitus finis esse potest.
- 100. Tres casus, in quibus bonum honorarium censetur vanum.
- 101. Triplex finis ad quem idem bonum aut aliud temporale relatum actualiter, aut virtualiter non est vanum, beneq; expeditur.
- 102. Quomodo cognoscatur ea virtualis relatio.
- 103. Tria corollaria collecta ex precedentibus.

Cum oratio mala, sit peccatum, nec Deo accepta: iuxta illud *Psal. 108.* Oratio eius fiat in peccatum. & illud *Proverb. 28.* Qui auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Oportet bonam esse eam, per quam implendum est diuinum praeceptum de orando datum: id eo quae ad eam requirantur, hic tradendum est, & explicandum.

De eo qui orandus est.

SECTIO I.

76. PRIMUM igitur est, vt eum oremus qui orandus est: is autem (vt bene docet *D. Thom. 2. 2. quae. 83. art. 4.*) est quidem solus Deus tanquam is, à quo accipiendum est illud quod in oratione petitur. Ipse enim solus supernaturalium gratiarum & gloriae donorum, quae praecipue petitur in oratione, auctor est, eandemque principalis iuxta illud *Psal. 83.* Gratiam & gloriam dabit Dominus: attamen orandi quoque sunt Sancti, tum Angeli, tum homines in caelo regnantes; tanquam i) qui intercessuri sint apud Deum pro impetrando eo, quod ab ipso petimus ex *Conc. Trident. sess. 25.* sub initium, in secundo decreto: quod propagnant aduersus nostri temporis haereticos, qui scribunt de Sactorum inuocatione. Legi potest *Greg. à Valen. 2. 2. disput. 6. quae. 2. puncto 7.* nam in ea re immorari non est nostri instituti. Ad quod factis fuerit monere: eam differentiam indicari per receptissimum Ecclesiae vsu, quo Deum orat per Misereere nobis: Sanctos vero per O pro nobis: quod notat *Navar. in tractat. de oratio. cap. 1. num. 21.* Quia ergo solum Deum colere licet propter seipsum, seu venetai diuino cultu: iuxta illud à Domino nostro citatum *Matth. 4.* Dominum Deum adorabis, & illi soli seruias. Sanctos vero solummodo propter Deum seu tanquam Patronos & Aduocatos nostros apud ipsum: quos vult à nobis tanquam amicos, & familiares suos coli & honorari, iuxta illud *Psal. 38.* Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus. Quia, inquam, haec ita sunt: oratio cum sit cultus quidem diuinus, vt pote religionis actus, faciendus est soli Deo absolute, & propter seipsum: Sanctis autem solum respectu, seu propter Deum: & hoc adhuc differenter: nam praeter beatos Angelos, illos tantum Sanctos nomina-

tum (vt sit in litany) orare publice debemus, quos Ecclesia vitam sanctos in caelo reguare per canonizationem declarauit, id quod glossa ad cap. vnicum, de reliquiis & veneratione sanctorum, in 6. verbo, Sedis Apostolicae, notat ex Innocentio & Hostiensis. Adde nihilominus cuilibet licere in secreto alicui defuncto quem Sanctum credit, preces porrigere, vt pro ipso ad Deum intercedat. Quod intellige, si credat iam in caelo regnare. Nam non constat, an tales preces possimus porrigere deuentis adhuc in purgatorio. De qua re in vtramque partem Auctores, & rationes adfert *Aragonius* ad cit. *D. Tho. art. 4. colum. penult.* sicut nec constat an illi pro nobis orent: quod cum *D. Tho. in eodem art. ad 3.* Theologos negare notat *Azor. in 1. par. Mor. in 1. lib. 9. cap. 10. quae. 12. & cap. 30. quae. 4.* Nobis autem satis est ad inclinandum ad partem negantem cum ipso *D. Thoma, Alexandro, Abulensi, D. Antonino, Syluestro, & Nauar.* quos *Aragon.* pro ea citat: quod Ecclesia pro illis qui sunt in purgatorio orare quidem soleat non tamen eos orare. Quod attinet ad iustos adhuc viuentes; illorum quidem intercessionem ad Deum pro nobis petimus, sed talis petitio non est oratio, de qua agimus; sed tantum colloquium (ex *D. Tho. ibid.*) quo eam spiritalem elemosinam nobis fieri rogamus, sicut mendici rogant aliquid panis sibi largiri.

De preparatione ad orationem.

SECTIO II.

SECUNDUM quod bona oratio, saltem vt bene fiat, requirit, est preparatio, de qua *Ecclesiasticus 18.* Ante orationem prepara animam tuam: & noli esse quasi homo qui tentat Deum. Cum autem multa sint, quibus animus ad tam sanctam, tamque sublimem actionem preparatur (de quibus inter ceteros praecare *Ludou. Granatensis* in 2. parte sui tractatus de oratione) pauca tamen necessaria attingisse contenti erimus breuitatis studio: eorum autem alia pertinent ad preparationem remotam, & alia ad propinquam.

Atque illa sunt, quae faciunt vt animus suscipiat ardentius, exerceatque vilius orationis studium: quorum quaedam procuranda sunt, & quaedam remouenda. Procurandum est primum vt excitetur in nobis Christianae perfectionis, quae est ad aeternam salutem via, ardens desiderium: deinde vt firmiter in animo constitutum habeamus, nihil nos iuuante diuina gratia, omittere velle eorum, quae ad eandem perfectionem spectant: memores quod à Domino *Matth. 6.* iubemur primum quaerere regnum Dei & iustitiam eius; postremò vt excelso, liberalique animo, nos totos Dei manibus committamus tractandos ac formandos: quando quidem ex *cap. 3. posterioris ad Corinth.* Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.]

Remouenda sunt vero, quae mentem distrahant variis cogitationibus, & voluntatem dissipant variis affectibus, vt occupationes nimiae, quae si necessariae sunt, aut iustus de causis suscipiendae, danda est opera, vt mens, quo expeditur sit ad vsandum Deo in oratione, custodiatur in quiete: quod maxime fiet seruando sensus sub diligenti custodia, procurandoque exteriorem recollectionem; ac renouando frequenter memoriam diuinae praesentiae, imitatione *Dauidis* dicentis in *Psal. 15.* Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris mihi est ne commoueat.

Ad propinquam autem preparationem pertinentia, sunt illa quae faciunt, vt cum debita reuerentia & attentione oremus. Quae est, primum ante orationem facere delectam siue punctorum considerandorum in oratione mentali, eaque memoriae commendare: siue praecum recitari statum in oratione vocali. Deinde paulo ante eandem, breuiter quidem, sed ardentè cogitare quo accedendum nobis sit, quidque faciendum; nimirum accedendum est ad colloquium cum Deo, & Domino nostro, cum eaque de rebus maximis: nempe de nostra & proximorum perfectione ac salutem transigendum. Denique magnificam quandam, & excellentem opinionem de diuina maiestate animo concipere: de nobis vero abiectionem, quod facile fiet ponderatis seipse perfectionibus Deo attributis (quarum notitia habetur ex *symbolo Apostolorum, quod est compendiosa Dei cognoscendi via*) & comparatis cum septem nostris defectibus oppositis;

Primo

Primò igitur, Deus est rerum omnium creator; quod infinitam in eo potestatem, sapientiam, & bonitatem ostendit; homo autem ex nihilo creatus, ex se nihil est. Secundò, Deus conservator est omnium quæ condidit, eadem sapientia, potestate, & bonitate sua sustinens illa, ne in nihilum relabantur. Homo verò ex cap. 14. *Iob.* quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodè statu permanet. Tertio, Deus gubernator est omnium rerum, omnibus pro eadem infinita sua potestate, scientia, & bonitate prospiciens, suauiterque perpetuà quadam paternà curâ ad fines suos, illa perducens: de quo *Sapient. 8.* Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Homo autem ex insita imbecillitate non potest, ex ignorantia nescit, & ex malitia non vult sibi bene prospicere, immo ne quidem boni aliquid cogitare de se potest ex capite 3. *posterioris ad Corinth.* Quarto, Deus redemptor noster est, nostri causa homo factus, grauissima passus, & ignominiosè mortuus, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter ad *Coloss. 2.* Homo verò de se peccati & diaboli mancipium, innumerabilibus præsentis & futuræ vitæ miseris est obnoxius: de quo *Iob cap. 14. cit.* Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miseris. Quintò, Deus parens est sanctitatis, qui gratiâ suâ cælestibus donis sanctos efficit: homo verò in peccato conceptus & natus, solum quoddam vlcus est, & omnium turpitudinum sentina detestanda. Sexto, Deus gloriæ largitor est: homo verò donorum cælestium, quæ ad illam ducunt contemptor & dissipator miserabilis, pro nihilo habens terram desiderabilem viuendum, in qua videat bona Domini (iuxta illud *Psal. 26.* Credo videre bona Domini in terra viuendum) & citato cursu pergens ad terram tenebrosam, & operam mortis caliginem, terram miseriam & tenebrarum ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat] ex capite 17. *Iob.* Postremò Deus iudex est, & vindex summus omnium: homo verò, æternorum cruciarum coram ipsius maiestatis reus est: propter commissa mala, & ommissa bona per transgressionem præceptorum.

De reuerentia ad orationis bonitatem requisita.

SECTIO III.

79. Tertium ad bonam orationem requisitum, est reuerentia, adoratioque diuinæ maiestatis; ad impetrandum enim à Deo gratiam (vt bene docet Bonauent. in 2. par. opusculi, quod inscribitur incendium amoris) debet cor nostrum incuruari ad illius reuerentiam & adorationem: ex consideratione scilicet, & admiratione tam immensitatis, quam misericordiæ ipsius, nostræque vilitatis & miseriam: ita vt plenè utramque sentientes ac profitentes, vnâ deplorando, & alteram implorando, venerabundi ad sacros quasi pedes tantæ maiestatis prouoluti, eidem nos totos ex animo penitusque subiciamus.

Tum tanquam Patri, à quo sumus in lucem editi, educati, & æternæ hereditatis capaces effecti. Tum tanquam Domino, qui pretio verè magno, nempe vniuersi filij sui sanguine, nos de captiuitate diaboli redemit, simulque ad famulandum sibi in omnibus, nos conduxit mercede excedente omnem mentis humanæ captum: iuxta illud quod ex *Isaia cap. 64.* habet Apostolus in priori ad Corinth. 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum.] Tum demum tanquam Iudici, coram quo accusati sumus clamore nostræ conscientiam; & conuicti sumus euidentiâ vitæ nostræ, aspectuque diuinæ sapientiam. Atque primo modo, ex D. Bonauent. loco cit. subiciamus nos per modum inclinationis: secundo verò, deijcimus nos per modum genuflexionis: tertio demum abijcimus nos per modum prostrationis.

80. Cæterum quæ interior animæ compositio requiratur ad orandum cum debita reuerentia, intelligi potest per antè dicta num. 55. & aliquot sequentibus de requisitis ad piè orandum, quia talis pietas debitam reuerentiâ importat. Quæ autem requiratur exterior corporis, non definitur in particulari, sed solum in genere statuitur, cuique liberum esse eo modo corpus in oratione componere, quo sperat se facilius cum debita animi deuotione, & maiore fructu in ea versaturum: siue genibus flexis, quod maxime laudatur, commu-

nissimumque est: siue, dummodo locus ferat, prostratus humi: siue sedens aut stans. Quod intellige de priuata oratione, vel de publica priuati facta. Nam in publica publicè facta, quilibet seruare debet ritus & mores siue vniuersalis Ecclesiæ, siue suæ propriæ; quod latè explicat Nauar. in tractat. de oratione cap. 4. Cauendum est verò, ne tali reuerentiæ admisceatur vana aliqua obseruatio; quia etiam si aliæ debitæ conditiones ad sint, inde tamen oratio erit mala tanquam superstitiosè, nec debito modo facta, vt ex recepta communiter D. Thomæ doctrina habet idem Nauar. in sequenti cap. 6. num. 45. Ad dens ex eodem; vanam obseruationem cenferi, vsum cuiusuis rei, ad aliquem effectum, quem ea nec virtute naturali, nec institutione diuina, vel humana Ecclesiastica operari potest, neque cæremonia est concernens reuerentiam & honorem Dei, vel suorum Sanctorum. Cuius vanitatis aliquot exempli à de auctor sequentibus numeris subiungit; & nimis multa quotidie occurrunt: de quibus agere est altius loci.

De deuotione ad orationem bonam necessaria.

SECTIO IV.

81. Quartum requisitum ad bonam orationem, est deuotio; qua orans se prompta voluntate conformet subimitaque diuinæ voluntati. De ea documentum Christus dedit, cum modum orandi præscribens, inter cætera posuit, Fiat voluntas tua. Exemplum etiam dedit, cum orando dixit, Pater transfer à me calicem hunc, veruntamen non mea sed tua voluntas fiat. Et certè de prauari orationem per hoc, quòd homo absolute petat à Deo quod lubet, non subiiciendo suam voluntatem diuinæ: patet ex eo, quod non humilis sed superba sit talis oratio, vt bene ait Medina in cod. De oratione, quæst. 12. & probatur quia aliquid à Deo ita petere, petinde est, ac petere, Domine fiat quod ego volo, & non quod tu vis: id quod est superbe reniti diuinæ voluntati, & ideo aperte illicitum. An autem sit necessarium vt de otio seruanda sit & intensa, ita vt oratio ad Deum sua depraueat defectu talis feruoris, & intensiois, peccetque is qui sine feruida & intensa deuotione orat: vt disputat Medina in sequenti quæst. 13. partemque negantem sequitur: & ad ea quibus orationis tepiditas damnatur: respondet distinguendo de tepiditate: quod quædam sit feruori intensoque conatu opposita, illum excludens: quædam verò opposita diligentiam, quæ executioni operis debetur, & consistit in eiusdem diligentiam omissione, admissa in executione: hæcque est tepiditas quæ tanquam culpanda reprehenditur in oratione etiam non depraueat omnino.

De attentione ad bonam orationem necessaria.

SECTIO V.

82. Quintum requisitum ad bonam orationem, est attentio: de qua D. Thomas & interpretès ipsius agunt. 2. quæst. 83. art. 13. & latè accommodateque ad præxim Nauar. in tract. de oratione cap. 1. & aliquot sequentibus, nonnullique ad i. v. Medina in sequenti quæst. 14. Nos aliquot documenta pro praxi quotidiana notabimus.

Primum est: mentalem orationem esse non posse absque attentione: repugnat enim mente orare, & non attendere; siquidem attentio nihil est aliud, quam aduertentia mentis ad id quod voluntas intendit. Vnde cum primum mens euagari incipit, orare desinit: quia illius aduertentia cessat, & per consequens consideratio, in qua mentalis oratio consistit. Ab oratione autem vocali attentionem abesse posse constat: quia non ex se sed ex orantis solum voluntate, attentio illi conuenit.

Secundum est: ad orationem vocalem requirit attentionem non tantum ad percipiendos ex ea fructus supra positos, quod omnes concedunt teste Nauar. in eodem cap. 13. n. 13. sed etiam ad vitandum peccatum iniquitatis diuinæ, indicatum verbis Prophete relatis à Domino nostro *Matth. 15.* Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me: & sententiis Patrum relatis à Medina in eadem quæst. 14. vbi id contingere non modo in oratione posita in præcepto aut publica, sed etiam in libera, & priuata, probat à pari: quia si quis non ex præcepto, sed ex libera sua voluntate vult confiteri, hoc facere debet cum contritione: alioqui per irreuer-

rentiam

reſtam Dei peccabit, etiam ſi confeſſionem omittere poſſet. Similiter ſi quis celebrare Miſſam aut communicare velit, etiam ſi liberum ei ſit id omittere, peccabit per eandem irreuerentiam Dei, niſi prius ſe probet ac diſponat. Quare & peccabit qui vult orare Deum, ſe peccare aliquid ab eo, nec curare attentionem: ita ut loquatur cum eo tanquam faciemens a uerſa ab ipſo, quod eſt irreuerenter, temerariè & cū quodam contemptu gerere ſe, cum infinita illa maiestate. Quam doctrinam ex D. Thoma referens, & non abſimili ratione confirmans Nauarr. in ſui cap. 13. a. num. 39. ad 47. ex ea infer: aliquos inter ſum peccare taliter orando qui non peccarent non orando. Similiter peccare dicendo aut audiendo Miſſam, horas canonicas, ſeu diuina officia, qui non peccarent non dicendo aut non audiendo illa.

83. Aduerte autem quod loco citato verſu Si virgeas habet Medina: quia non eſt in poteſtate noſtra quin diſtrahamur aliquando iuxta illa i. Pfalm. 39. Cor meum dereliquit me.] nullum ius obligare orantem ad continuam attentionem actualem habendam quando durat oratio: ſed ſatis eſt ſi oras habas, vel ſalam, vel virtuales. Quare eſt cum quis orat, poſt habitum ardeudi, Deoque vacandi propoſitum ſiue expreſſum ſiue etiam tacitum ex Nauarr. in precedenti num. 16. perdurat in oratione abſque propoſito diſtrahendi ſe ad alia, etiam ſi contingat ipſum acti diſtrahi. Quod quidem eſt attentionem non interrumpi diſtractione inuoluntaria; ſicut interrumpitur diſtractione voluntaria: quatum illa contingit, quando orans ad alia diſtrahitur; non quidem ſcienter, nec ex propoſito, ſed vel contra, vel propter ſuam voluntatem: id quod excuſationem habet ob naturalem intellectus noſtri volubilitatem. Hæc verò contingit, quando orans aduertit ſe orare, & nihilominus vult alia diuerſa conſiderare; id quo diſtrahentiam habet diuina irreuerentiæ culpam. Ex qua doctrina Nauarrus in eod. cap. 13. a. num. 13. multa deducit ſpectantia maxime ad horarum canonicarum recitationem; de qua in ſequenti libro 18. dicendum erit ex inſtituto.

84. Tertium documentum eſt, ſumptum ex D. Thoma loco citato, tripliciter eſſe poſſe attentionem orantis vocaliter; vnam ad verba, nempe ut ea debite pronuncietur: quam cum deuotione coniungendam eſſe in recitatione diuini officij, diſtinctè & ſub obedientia in cap. Dolentes, de celebr. Miſſam §. finali, præcipitur per verbum *ſtudioſe*, prout gloſſa ibidem declarat.

Alteram verò attentionem eſſe poſſe ad ſententiam verborum, non quidem ſecundum grammaticam ipſorum interpretationem, ſed ſecundum eum ſenſum, quem docti habere poſſunt. Quare attentio non eſt neceſſaria, quando quidè idio: illam non habent, nec tamen ideo damnatur ipſorum oratio; ut patet ex eo, quod Moniales obligantur ad recitatione diuini officij, nec Latinam linguam teneant, nec ea de cauſa diſcere teneantur: quanquam ad animæ refectionem talis attentio valde vilis eſt. Tertiam demum attentionem eſſe poſſe ad ſinem orationis, nempe ad Deum, & ad eum pro qua obtinenda oratur. Eam D. Thomas maxime neceſſariam eſſe, & ab idiotis haberi poſſe ait. Et certè cum oratio ſit actus quidam mentis ad Deum cum pio & humili affectu; ipſa de ſe ſic includit talem attentionem, ut ſiue ea cenſenda non ſit vera oratio, ſed ficta; vnde: *ut poſt Caiet. notat Nauarr. in ſequent. num. 33.* ſi quis adeo contentus eſt ſerualiquo duorum primorum modorum attendendi, vnde procuraret hunc tertium, imple neque mereretur, neque obligationi ſatis faceret; vnde cauenda eſt in recitando ſolicitudo ea proferendi omnia, aut occupandi ſe in alicuius rei conſideratione, per quam non promouetur; ſed poſtius retardetur mentis aſcenſus ad Deum, conſiderando cum cum pio, humilique erga ipſum affectu amoris.

85. Quartum documentum eſt, per defectum attentionis in oratione, nonnunquam committi peccatum mortale, nonnunquam tantum veniale, nonnunquam nullum: nam peccat mortaliter qui orat ex præcepto, nec habet attentionem aut actualem, aut ſaltem virtuales, prout tenent D. Thomas, Caiet Palud. & D. Antoninus, quos citat & ſequitur Nauarr. in eod. cap. 13. num. 46. Immo ea eſt communis omnium Doctorem ſententia, *ut in interpretatione eiusdem D. Thome affirmat Aragonius. 2.2. quaſi 83. artic. 13. ad 3.* Rationem addens, quod horas canonicas recitans ſine virtuali ſaltem attentio-

ne ad verba tranſgrediatur præceptum cap. Dolentes, De celebr. Miſſam §. finali: ideoque peccet mortaliter: cum eiusdem præcepti obligatio ſit ſub mortali, prout ſatis oſtendunt verba quibus in illo §. finali, Pontifex præcipiens virtutem: nempe, *Diſtinctè præcipimus in virtute obedientia.* Accedit, quod cum præceptum diuinum de orando, obliget ſub reatu mortali, *ut ſupra num. 69. diximus,* peccatum mortale committi tranſgreſſione illius, quando neceſſitate ad implendum ipſum vigente, oratio ſit ſine attentione tertij modi; quoniam talis defectus facit, ut ea non ſit verè oratio: vtpote facta ſine mentis ad Deum eleuatione, quæ ad naturam orationis requiritur.

Venialiter verò tantum peccatis, qui non ex præcepto ſed ſua voluntate orat ſine attentione, quod loco citato Aragon. poſt Sotum lib. 10. de iuſticia & iure, quaſt. 5. ar. 5. probat ex eo, quod defectus circumſtantia attentionis in opere alias non debito, inducat tantummodo indecentiam quamdam, quæ non militat plerè contra charitatem.

Non peccat demum quis, eo ipſo quod ſine particulari attentione ad verba, recitet orationem quæ in ſcriptura continetur, vel ab Eccleſia ordinatur; ſi non recitet ex præcepto, ſed ſua ſolummodo voluntate. Huius rei rationem hanc indicat Med. in Cod. De oratione quaſt. 14. ſub ſinem, quod in recitatione cuiusmodi orationis, bene apteque ex Spiritu ſancti directione ordinata, non ſit periculum (*ſicut in oratione, quam quis proprio Marte ordinaret*) inepte imprudenterque loquendi cum Deo: cum, a tali authore oratio nihil poſſit habere niſi conuenienter ordinatum: neque periculum non recitandi integrè ob defectum prædictæ attentionis, videtur magis de ſe culpam habere (*niſi inde oratio ita immutaretur ut ineptæ redderetur*) quam non recitare omnino: quod quia ponimus ex ſolo voluntatis arbitrio pendere, nihil eſt vnde cenſetur culpa habere: ſicut nec cenſula ab eo qui pro ſua tantum voluntate ieiunat facta largiter, peccatum eſt: cum illam faciens, ut nullum tranſgreditur præceptum, ita nec peccat. Adde, neque illum qui recitat horas canonicas, quantumuis doctus ſit, peccare eo ipſo quod non attendat ad ſenſum verborum: quia cum certum ſit, *ut Medina ibid. bene ait,* in talibus orationibus, nihil illicitum, aut ineptum contineri, orans ſatis facit ſi in genere intendat petere à Deo quod in illis continetur; quantumuis ad contenta non attendat particulariter.

Addit idem Medina oranti, qui ſuo Marte orationem vocalem componit, & Deo offert, ad imprudentiam & indilcretionem vitandam neceſſarium eſſe tum ad verba, tum ad ſenſum verborum attendere, ne exponat ſe periculo offendendi Deum: quem orat, nec impetrandi quod ab eo petit: vnde oratio, & vana, & vituperabilis eſſet non minus, immo multo magis, quam ſit ſupplicatio tali modo facta terreno principi: ita ut poſſit intelligi per illud animal de quo Malachia 1. Si offeratis claudum & languidum, nonne malum eſt offer illud Duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit Dominus.]

86. Quintum documentum, receptum communiter teſte Nauarr. in ſepe memorato cap. 13. num. 46. ad merendum, impetrandum, & ſatisfaciendum per orationem: non ſolum neceſſarium eſſe à principio illius habere propoſitum attendendi, & vacandi Deo: ſed etiam non concipere aliud ſiue actuale, ſiue virtuale propoſitum non attendendi, per quod deſtruat prius conceptum. Vbi aduerte ex eodem authore, quod ille eſt actus actuale ſeu expreſſum non attendendi propoſitum concipere, qui proponit non attendere ad id quod recitat: ut vſu venit Hymnum aut Pfalmum cantillandi tantum animi recreationiſque gratia. Contingere item poteſt ei qui canit in choro, in quo non ſeruat debita attentio & deuotio: ac etiam ei qui recitat cum domino, aut ſocio quem non intelligit ſiue balbutiens, ſiue anticipantem verſum, aut verba ſyncopantem, ſiue defectum alium admittit: em: propter quem obligationi recitandi non ſatis facit. Idem iudicium eſt de eo, qui cum prius recitauerit, aut cum iterum recitare ſtatuat, attendere negligit, ſiue ab initio recitationis, ſiue poſtea in illius continuatione.

87. Ille autem ſolus & omnis cenſetur virtuale ſeu tacitum non attendendi propoſitum concipere, qui cogitationem habens occupatam in rebus à recitatione precum alienis:

seque de eis cogitare, atque inde à debita attentione auerti deprehendens, non procurat mentem suam ab eadem cogitatione ad ipsam debitam attentionem reuocare. Censetur item ille qui deliberato animo occupat se in actionibus exterioribus, quæ eidem debite attentioni ita sunt contrariæ, spectata eius qui recitat habilitate, ut ipsa recitatione saluâ, nequeant exerceri. Cuius generis actiones sunt legere, aut scribere aliquid diuersum ab eo quod recitatur; surgere è lecto, seque indrere, aliudve externum opus facere valde festiuant: magna cum solitudine intrinsece focum, aut libros parare ad studendum, aut vacare alteri occupationi que mentem omnino ad se trahat.

89. De qua iudicandi certa regula vt in eodem cap. 13. num. 50. notat Nauar. dari non potest; ita vt debeat boni viri arbitrio relinqui. Cuius munus erit non tantum naturam operis exterioris, sed etiam illius modum & agentis habilitatem spectare: seu perpendere, non modo quod tale opus multum ad se mentem trahat, & ab aliis abstrahat, vt delectatione & scriptione iam significatum est; aut contra, quod mentem parum occupatam teneat: vt quæ in exemplum Nauar. ibidem adfert: aempe ambulatio, aciditneris confectio siue ceditis, siue equitis: moderata (excepta ab omnibus Innocentijs sententia prout idem testatur, num. 48.) collectio huius, vel illius herbar, profectio in prata vel hortos: sed etiam ponderare modum exercitij operis. Quæ enim ante diximus festiuanter facta, aduersari attentioni recitationis: vt patet que eam valde diffisilem reddunt, si ipsa fiant cum moderatione; certum est, non ita aduersari attentioni, quin hæc recitando preces, sufficiens retineri simul possit. Item ponderare recitantis habilitatem retinendi, non obstanti tali occupatione, attentionem ad ea quæ recitat; in illam pro viribus incumbendo. Vbi aduerte occupationem illam isti attentioni de se non obitare, haberi per illud, quod apud Monachos Ægyptios, vt ex Casiano adfert ipse Nauar. in vlti facit vt externis operibus occupati, preces funderent: quodque Pontifices, & alij Sacerdotes, dum sacris vestibus se induunt, certas preces dicere præcipiantur: atque in nonnullis religionibus (inquit idem in præced. nu. 47.) statutum sit, vt Religiosi inter surgendum horas Virginis pronuntient. Ex his autem multa pro praxi quotidiana colligi possunt: sed huic loco sufficere attigisse duo quæ habet adhuc Nauar. in eod. cap. num. 21. & 22.

90. Præter est, non censerique mutare propositum attendendi eo solo nomine quod non attendat; nisi aduertat se non attendere; aut aduertat quidem, sed procuret, saltem mediocriter, retrahere animum ab euagatione. Recepta enim est ab omnibus D. Thomæ sententia, inquit Nauar. quando animus in oratione vagatur, & distrahitur, si ad eum retrahendum magna aut saltem mediocriter diligentia adhibeatur, etiam si non sequatur retractio, euitari culpam mortalem & venialem, orationemque meritoriam esse & satisfactoriam. Quod si non adhibeatur saltem mediocriter diligentia, peccati saltem venialiter, & per consequens orationem non esse meritoriam, etiam si possit satisfactoria censeret hoc nomine, quod ipsa se fecerat ad vitandum peccatum quod illius omissione committeretur, transgrediendo præceptum humanum si quod esset de ea datum, vt cum est à Confessario in satisfatione imposita, aut iniuncta à Superiore.

91. Posterius est, communiter peccare, etiam mortaliter, eum quia actum exteriorem exercet, repugnantem omnibus tribus generibus attentionis ad orationem requisitæ, si illum deliberatè tam diu exerceat, quandiu recitat partem notabilem orationis obligatorie. Ratio est quia hoc perinde est, ac deliberatè nolle attendere, contra præceptum datum in cap. Dolentes. De celebr. Missarum. Moner autem Nauar. ideo dictum esse, communiter, quod talis interdum excusetur; nempe cum quid eiusmodi faciendi superuenerit necessitas, etiam recitanti cum alijs; dummodo tamen is proponat supplere postea, quod socij interea recitarint dum ipse aliud facit. Dicitur quoque esse, Deliberatè & quæ diu recitat partem notabilem: quoniam qui tale quid ageret non cogitans quid agat, aut ageret solum dum socij recitant vnum aut alterum versum, defectus non esset mortalis; quia inconsideratio & rei paruitas à peccato, saltem mortali, excusant. Sextum documentum est; ad diuagationes siue ex-

imbecillitate nostra, siue ex arte Demonis, siue ex sollicitudine rerum agendarum, siue ex gestarum memoria proueniunt, cum Dei auxilio cohibendas sequentia inuare posse.

Primum est; si vt patet, nobile & amplum mentis altè infideat, certum que habeatur iudicium de dignitate ipsius orationis: vt patet quæ est. Tum cæleste Sanctorum munus & officium ex Apoc. cap. 5. vers. 8. & cap. 8. vers. 3. & 4. Tum colloquium cum Deo: nobis, qui puluis & cinis sumus, tanta diuinæ misericordiæ largitate & benignitate concessum, vt præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati audeamus dicere, Pater noster qui es in cælis. Tum etiam in iis quibus premimur multis ac variis necessitatibus, & infirmitatibus, tam animæ quam corporis, tutissimum præsidium subsidiumque præsentissimum; vt Dominus noster satis indicauit, ostendens pro illis ad paternam Dei prouidentiam recurrendum nobis esse: cum docuit in oratione petendum, vt regnum cælorum, sic & panem nostrum quotidianum: ad quem nobis comparandum (sicut nec ad regnum ipsum cælorum) non sumus ex nobis sufficientes iuxta illud Aggæi 1. Ponticorda vestra super vias vestras, festinastis multum, & in utilitatis parum; comedistis, & non estis satiati: bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti; & qui merces congregauit misit eas in sacculum pertusum. Neutrum autem rectè petenti Pater omnipotens denegat, qui pro infinita sua bonitate plus etiam vult dare, quam nos accipere: & plus paratus est nostri misereri quam nos à miseria liberari: vt patet ex parabola de Samaritano, & eo qui incidit in latrones, cap. 10. D. Lucae.

Secundum quod ad euagationes cohibendas inuare poterit, est executio absoluta eorum quæ de præparationibus diximus antea, num. 77. & 78.

Tertium est, sedula diligentia quæ excitat timore Dei, ad uigilemus, ne eas se ingerentes admittamus; sed contentemur implorato Angeli euntis auxilio, cum fiducia in ipsius paternæ nostræ cura, ac repressa sensuum nimia licentiâ, relectaque in Dei prouidentiam pro eo tempore, cura omni & sollicitudine paulò vehementiori, quorum cum que negotiorum nostrorum.

Quartum est ad Dei præsentiam mentis intuitum conuertere; ipsumque considerare nos recipientem ac studiose ad orandum sicut oportet, adiuuante iuxta illud ad Rom. 8. Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nam vt oremus sicut oportet nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Quintum est, nostra cooperatio in continenda cogitatione per custodiam sensuum, ne hi alienis occupentur, & ceterarum animi virium recollectionem seu reuocationem, si esse uerim. Quod quidem est ex præcepto Domini Matth. 6. intra e in cubiculum, & clauso ostio orare.]

Sextum est, humillitas concepta de nostra infirmitate & miseria ex vna parte: & ex altera, de Dei infinita maiestate, & immensa erga nos misericordia; qua nos tam viles, conspectuque suo indignos admittit ad se orandum. Sic enim illam, quam humilibus lat Deus, gratiam merebimur, qua suffulsi oremus cum animi quiete, repressis euagationibus. Quæ si nihilominus perseuerent & pergant molestæ esse, existimandum est id fieri ad nostram vilitatem; nempe vt imbecillitatem nostram ob oculos positam plenè sentiamus, & aperius diuinam bonitatem cognoscamus, cum tanta patientia permittentem nos indignos in ipsius conspectu uersari. Humillimus nos igitur coram eo qui respicit in orationem humilium: bene sperando quod pro infirmitate sua bonitate nobis aderit, suppeditando vires quibus etiam ex diuagationibus ipsis quæ situm faciamus, ex quibus timemus tacturam.

De obiecto debito orationis.

SECTIO VI.

92. Sextum ad orationis bonitatem requisitum; est obiectum debitum; quodnam autem ipsum sit, satis significatur, cum oratio definitur petitio decentium à Deo; nempe esse id omne quod honestè & rationabiliter à Deo peti potest. Cuius, vt bene no. ar. Azor in 1. par. Moral. institut. libro 9. capite 35. quest. 2. duo prima genera distingui possunt: vnum ad æternitatis boni, & alterum de pulsionis mali. Bonum autem quod

quod à Deo peti honestè potest; vel est simpliciter & absolute bonum, vel quadam tantum ex parte: quorum istud, admittit & bonum, & malum usum; illud verò, tantummodo bonum usum.

Iam simpliciter & absolute bona esse censentur; peccatorum venia, vita æterna, fides, spes, charitas, diuina gratia, virtutes morum, & Spiritus sancti dona, quæ charitatem confirmantur. Bona verò non absolute, sed quadam ex parte censentur esse: tum quadam supernaturalia dona iustis & peccatoribus communia, vt gratia gratis data: puta donum linguarum, interpretatio sermonum, gratia sanctorum: tum plurima naturalia, siue interna animi vel corporis, cuiusmodi sunt: ingenij perspicacitas, artes, & disciplina, agilitas, robur, sanitas, pulchritudo; siue etiam externa vt sunt amicitia, opes, liberi, magistratus, dignitates, honores, potentia, principatus, gratia principum, & id genus alia.

Atque bona prioris generis absolute peti possunt in oratione: sicut in oratione Dominica petuntur. Tum diuini nominis sanctificatio & gloria per illud. Sanctificetur nomen tuum: tum gratia necessaria ad faciendam à nobis voluntatè ipsius in terris, sicut à beatis fit in cælis: per illud, Fiat voluntas tua: tum denum executio paternæ curæ, quam gerit nostris: per illud, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Bona verò posterioris generis petere quidem licet, sed non absolute, verum conditione expressè vel tacite adhibita, quatenus sunt vilia, aut necessaria ad consequenda ea quæ sunt absolute bona. Huius rationis petendi sub conditione, Christus *Matth. 26.* exemplum dedit, cum petens vt à se calix passionis transiret, rem totam reiecit in Patris voluntatem dicens: Non mea sed tua voluntas fiat.

Itaque tenenda est regula quam ex D. Augusti. Nauarr. in *tract. de oratione, cap. 19. num. 162.* communiter receptam attingit: ne nos sanctè petere possè à Deo bona temporalia, tum in genere, tum in specie; non quidem propter se & tanquam finem: sed propter aliud, & tanquam in instrumenta, atque auxilium transigendi vitam temporalem, & merendi vitam æternam: à diecæta tacite vel expressè conditione, si placuerit suæ maiestati.

At verò alicui videri potest non esse licitam temporalium petitionem à Deo; cum Christus *Matth. 6.* prohibeat ne solliciti simus dicentes: Quod nec bibemus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Rationem addens, hæc enim omnia gètes inquirunt; sicut enim Pater vester quia his omnibus indigetis. Ad quod dicendum est non prohiberi illic bonorum temporalium petitionem à Deo, sed nimiam & anxiam de illis sollicitudinem quæ perturbat animum, & viam munit ad fraudes, dolos, aliaque peccata, ad quæ procliuus est; qui nimis sollicitè opibus congerendis studet. Et si autem Deus, nec petentibus nobis, sciat quibus egeamus, & pro immensa bonitate sua det ea nonnumquam (*quomodo enim alioqui subsisterent qui nullam penè habent orationis usum*) vult tamen nos orare, dicente Domino *Lucæ II. Petite & dabitur vobis*: & vt mereamur accipere quod ante secula disposuit dare nobis; & vt discamus ad ipsum recurrere, eumque bonorum nostrorum auctorem recognoscere. Sic Angelus Raphael Tobie sexto, quamuis sciret Deum constituisse iuniorum Tobiam & Saram futuram vxorem ipsius, liberare à Dæmonio, quod seipsum et iudem Saræ viros necauerat; monet tamen illos, vt per tres dies continendo se à coniugio, nihil aliud nisi orationibus vacent.

Porro vt bonum, sic malum, quoddam est absolute, & quoddam aliqua tantum ex parte. Absolute omninoque malum, est peccatum: quoddam ex parte verò malum est, pœna vnde cum que tandem illa fit, & proueniat, siue ex peccato sequatur, siue à Deo interrogetur, siue à dæmonibus, vel ab hominibus infligatur. Illius depulsionè in oratione possumus simpliciter à Deo petere: sicut facimus in oratione Dominica petentes nobis debita nostra dimitti, nec induci in tentationem, sed à malo liberari. Huius verò depulsionem petere tantum conditionaliter, Christi exemplo cuius ante meminimus.

Duo his addit Azor. in *seq. qu. 3. & 4.* Prius est: quod licitè est optare, licitum quoque esse ipsum à Deo petere sub ea conditione qua est licitum. Sic (*inquit ille*) qui bene sibi conscius, timet ne de eo securæ mentis statu decidat, non peccat

si cum D. Paulo ad Philip. i. cupiat, & à Deo petat dissolui, & esse cum Christo; nec item peccat, qui Christianæ religionis hostem multa damna inferentem, à Deo petat vel emendari, vel si non sit emendationis spes, de medio tolli, ne amplius noceat.

Posterius est multa orando interdum recitari, in quibus nullum est verbum, quod ad petitionem nostram facere videatur: vt cum petentes remissionem peccatorum nostrorum, recitamus *Psalm. 2.* Quare fremuerunt gentes; aut alium similem: idque excusari, quia non ideo recitantur quod contineant illud quod cupimus & petimus: sed quod nos bene afficiant erga Deum: continent enim laudes Dei, aliaque similia, quibus exci amur ad affectum diuini timoris, & amoris; vel ad sensum propriæ infirmitatis, quibus promouemur ad humilitatem, aut ad alterius virtutis Deo gratæ studium: vnde fit vt petamus ardentius, citiusque impetremus quod cupimus.

De fine debito orationis.

SECTIO VLTIMA.

Septimum requiritur ad bonam orationem est debitus finis; qualis est æterna nostra salus ante omnia à nobis querenda (*vt nobis Dominus præscripsit Matth. 6.*) tanquam finis nimirum, in quem cõditi sumus: sunt item cætera quatenus ad illam conducunt, ac sunt media illius consequendæ. Eorum autè constitutum duo genera: vnum absolute bonorum, & alterum bonorum quodam ex parte, quæ non de se, vt illa alia: sed ordinatione tantum orantis ad æternam salutem referuntur, tanquam media ad finem; ex qua ordinatione, non autem de se, bona sunt vel mala moraliter. Vnde intelligitur quod peccatum nequeat esse debitus orationis finis, ne quidem secundarius, cum ei repugnet medium esse consequendæ salutis: proindeque ex Nauarr. in *tract. de oratione, cap. 6. nu. 2. 3. & 4.* oratio mala est, quam affectus iniuriæ facit, vt impetret à Deo opem ad vindictam faciendam propriâ autoritate; aut ad vincendum in duello; aut quam facit ne cadat causa litigis iniuste, aut vt possit puella potiri extra matrimonium, aut vt impetret victoriam pro Principe bellum iniustum gerente, vel implementationem quorumque prauorum desideriorum siue propriorum siue alienorum.

Intelligitur etiam quod nec bonum honorarium hoc est, humana laus honor, fauor vel gloria; debitus finis orationis esse possit, cum fuerit vanus. Et confirmatur quia vitiat in fructuosamque reddit orationem: vt constat ex *Pharisæo orante Luc. 18.* & ex verbis illis Domini *Matth. 6.* Cum oratis non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum orare, vt ab hominibus videantur. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Vnde patet orationem eam malam esse ex indebito fine, quâ aliquid alioqui non malum, à Deo petitur ob honorem, & gloriam vanam; seu quod idem est, vt quis vanè honoretur, laudetur & æstimerur. Id quod Nauarrus consequenter nu. 10. notat. Inde inferes non mereri, sed peccare eos qui preces aliquas recitant & Deum obnixè rogant, vt largiatur ipsis ingenium, memoriam, vocem claram eloquentiæ coniunctam, & artium liberalium allarumque doctrinarum scientiam, vt sibi quaerant honorem vanum, & vanam laudem in scholis, pulpitis, & auditoriis. Peccare similiter eos qui à Deo in oratione petunt, artis militaris scientiâ cum robore, & strenuitate ad consequendum honorem vanum per aliquod militare facinus egregium: Quod idem est iudicium de multis aliis, in quibus cum tale desiderium fuerit mortaliter malum (*quod indicandum est ex circumstantiis, præsertim ex fine in quem ipsum fertur*) erit & oratio mortaliter mala: alias verò mala solum venialiter: quod etiam consequenter nu. 11. monet Nauarr. Addens pari ratione; cum bonum honorarium non fuerit vanum, orationem qua petitur non esse peccatum: sicut nec desiderium quo expetitur.

Cæterum in tribus casibus bonum honorarium censetur vanum, vt ex D. Thomæ. D. Anton. & Abul. habet in *seq. num. 35. idem Nauarrus.* Primus est quando tale quid, nempe laus, honor, vel gloria, cupitur de rebus quæ non habentur: vel capitur maius, quam ipsæ res mereantur. Secundus quando capitur pro maiori vel certiori testimonio virtutis, quam debitum sit. Tertius quando nec actualiter, nec virtualiter refertur in finem debitum.

101.

Qui finis, ut ille addit num. 36. est, primò Dei gloria. Secundò, spirituale bonum siue proprium, siue proximi; ut cum laus, honor, fama, vel gloria queritur ad maiorem commoditatem seruiendi Deo, & viuendi ex virtute; ac procurandi salutem proximi. Tertio, bonum temporale sibi aut proximo vile: ut cum quis laudari desiderat pro meritis (nec plus) de arte ac dextertate docendi, prælegendi, canendi, patrocinandi, ut iustam aliquam conditionem ac salarium idoneum consequatur: vel cupit de donis sibi Deo concessis laudari, vel suspici, ut ea de causa aliquibus suis parentibus vel amicis de bono aliquo temporali, quo digni sunt, prouideatur.

Vbi tamen aduerte bona temporalia, cum moraliter non sint ex se bona, sed tantummodo habere rationem finis secundarij, seu ordinati ad vltiorem finem de se bonum: ideoque bonum temporale proprium, vel proximi, tunc demum posse esse aptum finem recti desiderij laudis & gloriae, quando ipsum, vel actualiter & expressè; vel virtualiter & tactè ordinatur in obsequium Dei: vel in vitam secundum rectam rationem, & ex virtute agendam. Quæ vita de se quoque bona est, tanquam conformis diuinæ voluntati, cuius nobis recta ratio interpret est & quasi præceptor, consequenterque apta est de se, ad æternam salutem referri, concurrente habitu gratiæ gratum facientis, quem admodum ex D. Thoma, Caiet. & Maiore notat Nauarrus in præceden. numero 14.

102.

Porro quando ordinetur actualiter, de se patere potest, quando videtur virtualiter, idem ibidem adhuc notat, ex D. Bonauent. & Gabriele, cognosci ex eo, quod si tale quid appetens, & petens, interrogaretur cur appetat, & petat, respondebit appetere, & petere ob Dei obsequium, vel ad vitam ex virtute & secundum Deum agendam. Quod vsu venire potest maxime ei, qui generaliter omnia sua opera retulit in obsequium Dei, quando religiosum, vel aliud pium vitæ institutum suscepit, nec postea aliam contrariam intentionem habuit.

103.

Ex hac autem doctrina colliguntur multa pro praxi quotidiana quæ in eodem cap. 6. à numero 12. Nauarr. persequitur. Tria attingere sufficit ex quibus facile fuerit de alijs iudicare. Primum est, orationem cuius finis primarius constituitur lucratio quotidianarum distributionum, aut aliquorum fructuum, vel reddituum, malum esse ex indebito fine, ideoque taliter orantem peccare. Secundum est, pari ratione peccare eum qui recitat vel canit horas in choro, responsoria in cæmeterio, Missas in altari, non ob Deum sed solum ob stipendium quod ideo datur: aut certe ob Deum quidem, sed magis aut æquè ob stipendium: quia finis eius principalis totus, aut ex parte est bonum temporale, & ideo indebitus per ante dicta. Tertium est, prædicta faciem plus ob Deum, quam ob lucrum: etiam si non faceret, nisi lucrum ipsum speraret, non peccare: quia bonum opus facere minus principaliter propter lucrum; non est illicitum quando principaliter fit propter Deum, qui est debitus finis primarius omnium bonorum operum. Ad cognoscendum autem num quis plus, aut æquè ob lucrum quam ob Deum bonum opus faciat, debet ex eodem Nauarro ibidem, num. 16. apud se expendere, an pluri vel tanti æstimet lucrum, quam Deum in ordine ad illud opus. Si enim plus aut tantum ad illud exequendum moueatur æstimatione, & amore lucri, quam Dei; lucrum censeri debet finis illius principalis totalis, aut partialis, atque adeo opus ipsius vitari ex indebito fine.

CAPVT VNDECIMVM.

De vsu debito orationis.

SVM MARIVM.

104. Exercitatio memoriae, intellectus, & voluntatis in vsu orationis mentalis.

105. Error eorum qui in mentali oratione impensius elaborant ut sublimes, nec vulgares considerationes habeant, quam vt voluntatem ad aliquem salutarem affectum promoueant.

106. Ratio considerandi seruandam in mentali oratione; ac primò vniuersè.

107. Deinde in particulari.

108. Coniungenda exercitatio voluntatis cum exercitatione intellectus, & quomodo.

109. Exemplum talis coniunctionis in via purgatiua.

110. Aliud in via illuminatiua.

111. Item aliud in via perfectiua.

112. Requisita ad debitum vsu orationis vocalis.

113. Externa dispositio corporis requisita.

114. Interna dispositio animæ item requisita.

115. Vsu ejaculatoriarum orationum.

116. Explicatio orationis Dominicæ quoad præfationem Pater noster qui est in caelis.

117. Quoad primam & secundam petitionem.

118. Quoad tertiam & quartam.

119. Quoad quintam.

120. Quoad reliquas.

121. Appendix de recitatione Rosarij.

Debitum orationis vsu ex interna Spiritus sancti vocatione, non ex humana eruditione pendere, significatur per illud ad Rom. 8. Quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Non ideo tamen damnandi sunt, qui salutaria de eo tradunt documenta conformia rectæ rationi, comprobataque vsu, & experientia virorum piorum. Quoniam autem passim obuii sunt libri talia continentes, paucis tantum notabilibus de vsu mentalis orationis ipsum constare exercitatione potentialium rationalium: nempe memoriæ, intellectus & voluntatis: non quidem vnus tantum vel alterius earum formam, sed omnium trium simul.

Trium rationalium facultatum exercitatio in mentali oratione.

SECTIO I.

Mentalis oratio requirit memoriæ exercitationem, quæ res pertractanda quasi in medium producat, & clarè apprehendatur: exercitationem verò intellectus, requirit ad rem ipsam propositam ruminandam accommodatè ad excitandum fouendumque in voluntatè nostra salutarem aliquem effectum. Exercitationem denique voluntatis, ad insistendum tali affectui, illum eliciendo promouendoque. Quia verò finis exercitationis intellectus est clare voluntatis affectum: eatenus in vsu memoriæ immorandum est, quatenus exigit vsus intellectus: & in hoc, quatenus exigit vsus voluntatis.

Vnde tria sequuntur. Primum est, in oratione parum laboris esse in vsu memoriæ, cum hic sit tantum proferendi in medium, clarèque apprehendendi rem tractandam, quæ prius delecta fuerit, & distincta in certa puncta, sufficienter memoriæ ipsi commendata in preparatione quam supra numero 78. diximus ad mentalem orationem requiri.

Secundum est, in vsu intellectus, non tam esse persequenda ea, quæ ipsum sua nouitate, singularitate, & præstantiâ paciscent, quam quæ voluntatem ad sanctum ac salutarem aliquem affectum moueant ac roborent. Is enim est considerationis finis in mentali oratione, non autem scientiæ abundantia.

Tertium est, insistendum esse potissimum in vsu voluntatis: cumque is bene successerit in vnus puncti consideratione longiore, non esse ab ea desistendum, vt aliorum considerationi sit locus: quia habito fine per vnum medium, non est opus ad alia diuertere: tum ne forte id non bene succedat: tum ne bonus Spiritus sancti motus interrumpatur, quod iniuriosum ei esse censeretur.

Ex qua doctrina intelligi potest illos errare, qui mentali orationi operam dantes diutius & impensius elaborant in curiosa rei propositæ consideratione per sublimes quasdam, & minime vulgares notiones, quam in voluntatis per motionem ad aliquem sanctum affectum. Inde enim fit, vt interdum quidem sentiant aliquam suauitatem (quæ est quidam scientiæ gustus, qualem interdum contingit experiri speculantes sciendi tantum gratiâ) sed meditatione absoluta, nihilo magis inueniuntur humiles, patientes, obediens, aut prompti ad labores perferendos pro Christi gloria: aut pro sua, vel proximorum salute. Immo verò, ex nascente inde sui æstimatione, effecti potius proprii iudicij tenaces sibi que placentes, auerfantur labores externos, & zelum animarum tanquam Spiritus impedimenta, diminuentia prædictæ suauitatis sensum.

Ad